

Ruke su veoma važno sredstvo neverbalnog komuniciranja među ljudima. I u životu i u liturgiji. Kretnje rukama izražavaju poriv duše kao što su radost, tuga, prijetnja, blagoslivljanje, molitva... Za sve to imamo mnogo primjera u svagdanjem životu, Svetom pismu i kršćanskoj predaji. Sv. Pavao potiče kršćane da molitvu poprate *uzdignutim rukama* (1 Tim 2,8). Bog je rukama apostola davao snagu da čine *mnoga znamenja i čudesa u narodu* (Dj 5,12), a polažući ruke, apostoli su mogli *podjeljivati samoga Duha Božjega* (Dj 19,6; 1 Tim 4,14). Zbog svega toga, kršćani su trajno umnogome cijenili držanje i kretanje rukama u bogoslužju, osobito u misnom slavlju.

Neke su kretnje rukama zajedničke svim sudionicima u bogoslužju, a neke su pridržane samo predvoditeljima. Skladno držanje ruku i dostojanstvene kretnje predvoditelja umnogome potiču sabranost zajednice i poštovanje obreda koji se odvija. Zbog toga su u liturgijskim knjigama, uz opise obreda, donesene i upute o držanju ruku i kretnjama povezanim uz određene dijelove obreda. Te simboličke kretnje potiču zajedničku pozornost i duhovni doživljaj sudionika te postaju nositelji božanske stvarnosti. Zbog te važnosti simboličkih kretanja, uputama o njihovoj izvedbi treba pokloniti doličnu pozornost i nastojati proniknuti njihov izvorni duh i razlog uvođenja u obred.

RAŠIRENE I SKLOPLJENE RUKE

Najstariji poznati molitveni stav kršćana jesu raširene i uzdignute ruke. To je glasoviti „orante”, stav što ga susrećemo na najstarijim likovnim prikazima u katakombama. Lik „oranta” odjevena u tuniku s raširenim rukama i uzdignutim na molitvu u kršćanskoj ikonografiji simbolizira dušu u nebeskom blaženstvu gdje molitvom zagovara one koji su još na svijetu. Nije izvorni kršćanski izum, nego ga možemo susresti gotovo u svim religijama. Izražava smireno traženje pomoći i zaufano nadanje

da ćemo to postići kod Boga i kod ljudi. Kretnja je česta i u svagdanjem životu. Prisjetimo se samo kako dijete radosno trči raširenih ruku u zagrljaj majci ili voljenoj osobi, a na pitanje: Koliko me voliš? razdragano širi ruke.

Raširene i uzdignute ruke nalikuju krilima i potiču želju za uzdizanjem sa zemlje i let u visine, prema Bogu. Za kršćane imaju dominantno kristološko značenje jer podsjećaju na Isusove raširene ruke na križu i ostvarenje njegove spasenjske najave: *Kad budem uzdignut sa zemlje, sve ću privući k sebi* (Iv 12,32). Time je Isus općeljudskoj kretnji raširenih ruku dao dublje vjerničko značenje. Zbog toga i mi kršćani, šireći ruke u molitvi, želimo se ujediniti s Kristom raspetim i podijeliti jednake osjećaje koje je i on imao u trenutku potpuna predanja Ocu na križu.

U tom duhu Biskupski ceremonijal br. 104 o uzdignutim i raširenim rukama preporučuje: *U crkvi je uobičajeno da biskup ili prezbiter upravljaju Bogu molitve stojeći s malo uzdignutim i raširenim rukama. Taj se način nalazi već u predaji Staroga saveza a kršćani ga prihvatiše na spomen Gospodinove muke.* I tu se ceremonijal poziva na Tertulijanovo svjedočanstvo zabilježeno u djelu „De oratione”: *A mi ne samo da ruke uzdižemo, nego ih i širimo pjevajući o Gospodinovoj muc i moleći, priznajemo Krista* (PL 1,1273).

Molitvena kretnja raširenih ruku izražaj je pravoga klanjanja Ocu nebeskom, ali i spremnost na zagrljaj svih koji mu se obrate. U kretnji Isusovih raširenih ruku na križu i u oponašanju te kretnje ujedinjuju se klanjanje Bogu i ljubav prema bližnjemu, što je vrhunac svih zakona i proroka. Najviša zapovijed. Tu se očituje da je istinsko otvaranje Bogu nerazdvojivo od otvorenosti prema bližnjima. A to je najveći zakon svake istinske molitve. Zbog toga raširene ruke u bogoslužju prate liturgijski pozdrav zajednici vjernika i riječi predsjedateljskih molitava upravljenih Bogu u ime zajednice.

Gesta *sklopljenih ruku* u kršćansku je liturgiju i duhovnost ušla kasnije od kretnje raširenih i uzdignutih ruku. Prešla je iz građanskog života u doba feudalizma kada je primatelj feuda trebao sklopiti ruke i staviti ih u ruke vlasnika posjeda izražavajući time povjerenje i vjernost svome gospodararu. Ta je gesta sačuvana u današnjem obredu svećeničkog ređenja čime se izražava da novoređenik prima poslanje kao darovnicu i da će biti samo *upravitelj Božjih tajna* (1 Kor 4,1) i *dobar upravitelj različitih Božjih milosti* (1 Pt 4,10). Stavljajući za vrijeme obreda ređenja svoje

sklopljene ruke u biskupove ruke, ređenik izražava poštovanje i poslušnost biskupu u službi Crkve, živoga tijela Kristova.

Zbog toga, s pravom možemo reći, da stavljamo ruke u Kristove i predajemo se njegovu vodstvu i obećavamo mu vjernost kad u molitvi sklapamo ruke. Učitelji duhovnog života naglašavaju da sklopljene ruke pomažu u sabranosti i fizički povezuju cjelokupno tijelo.

KONKRETNA PRIMJENA U MISNOM SLAVLJU

U novije sam vrijeme zamijetio da se neki đakoni i mladi svećenici koriste kretnjama raširenih i sklopljenih ruku kod predsjedateljskih molitava raznoliko, drukčije od nas koji smo odgojeni u duhu striktnih opsluživanja rubrika u misalu i smjernica u Biskupskom ceremonijalu. Oni, naime, šire ruke na poziv *Pomolimo se*, potom ih sklope pa rašire dok govore molitvu sve dok narod ne usklikne *Amen!*

U Općim Uredbama Rimskog Misala u broju 127 stoji: „Zatim svećenik pozove narod na molitvu i sklopljenih ruku kaže: Pomolimo se. Svi zajedno sa svećenikom kratko vrijeme mole u šutnji. Tada svećenik raširenih ruku moli zbornu molitvu. Na kraju molitve narod usklikne: Amen”, a u Biskupijskom ceremonijalu u br. 136. stoji izričito i veoma jasno za zbornu molitvu: *Biskup poziva narod na molitvu sklopljenim rukama, pjevajući ili govoreći: Pomolimo se. Umetnuvši kratkotrajnu šutnju, dodaje zbornu. Kad biskup zaključi molitvu, sklopi ruke, govoreći: Po Gospodinu našem Isusu Kristu ... ili koje druge riječi. Na kraju narod odgovori: Amen! Isti se postupak, mutatis mutandis, primjenjuje i na darovnu i popričesnu molitvu.*

SKLOPLJENE RUKU UZ POZDRAV PRIJE EVANĐELJA

Propis o sklopljenim rukama navjestitelja evanđelja uz pozdrav „Gospodin s vama” ne pripada u neke osobito važne propise, ali nije na odmet da se i na njega upozori i objasni smisao takve smjernice, osobito zbog činjenice da pozdrav „Gospodin s vama” na drugim mjestima u misnom slavlju redovito prati i širenje ruku. A za ovaj slučaj izričito je propisano da đakon, stojeći na *ambonu, okrenut prema narodu, pošto sklopljenih ruku pozdravi narod ... znakom križa znamenuje knjigu ... zatim znamenuje samoga sebe ... pokadi knjigu i pročita evanđeoski odlomak do*

kraja (Bisk. ceremonijal, br. 74). I u tom slučaju, neki đakoni i svećenici, po inerciji šire ruke na pozdrav *Gospodin s vama* prije naviještanja evanđelja i ne žele prihvatiti obrazloženje u duhu navedena propisa.

Svaki liturgijski propis o kretnjama sugerira točno određeno značenje znaka ili radnje. Ovdje razmatrani propis jasno sugerira da usklik „Gospodin s vama” prije naviještanja evanđeoskog odlomka nije pozdrav u pravom smislu te riječi niti je upotrijebljen u istom značenju kao na drugim mjestima u misnom obredu. Ovdje je taj usklik upotrijebljen u svrhu uspostavljanja kontakta s vjernicima koji će slušati evanđeoski navještaj i kao upozorenje da slijedi nešto iznimno važno. Širenje ruku uz navedeni usklik na ovome bi mjestu dozivalo u pamet običan pozdrav i više bi odvrćalo nego svraćalo pozornost na navještaj što slijedi. Zbog toga je određeno da u tom trenutku ruke budu sklopljene. Ta mala iznimka od redovite uporabe kretnje raširenih ruku djeluje kao posebnost i upravo bi je i zbog toga trebalo poštovati i postupati po njezinim sugestijama. Pa, ako ni zbog čega drugoga, ono da izazove zanimanje.

UMJESTO ZAKLJUČKA

Liturgijski propisi koji ravnaju kretnjama i stavovima tijela za vrijeme odvijanja bogoslužja nisu jednake važnosti, ali svi imaju istu svrhu: potaknuti kršćansku zajednicu na skladnije i dostojanstvenije sudjelovanje u bogoslužju i omogućiti da se to i ostvari. U tome predvoditelji bogoslužja imaju nenadomjestivu ulogu. Njihove kretnje i držanje tijela imaju odgojnu i navještajnu ulogu. Zbog toga bi mladi svećenici trebali posvetiti posebnu pozornost da sve spomenuto *promiče rast na saziđivanju u ljubavi* (Ef 4,16), a ne voditi se svojeglavim načelom: *Meni se tako sviđa!*

Tko prakticira i naučava drukčije od službenih liturgijskih knjiga i nauka u skladu s *pobožnošću, nadut je, puka neznalica te boluje od raspra i rječoborstva* (1 Tim 6,4). Stvara nered i nesklad u obredima štovanja Boga. A *Bog nije Bog nesklada, nego Bog mira!* (1 Kor 14,33). U tom duhu, neke „sitnice” što ravnaju i uređuju kretnje ruku, možda i nisu tako sitne.